

DE VLAAMSE MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

BISNOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - Voorontwerp van decreet over de ondersteuning van sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen
 - Principiële goedkeuring

Samenvatting

De komende jaren zullen tal van maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, inclusie, vergrijzing, digitale kloof, uitputting van natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen en energietekorten steeds meer hun impact laten voelen. Europese, federale en Vlaamse beleidsdocumenten benadrukken de urgentie voor deze uitdagingen en bevestigen de impact ervan op ondernemingen, organisaties en werknemers. In het relanceplan Vlaamse Veerkracht (2020) bevestigt de Vlaamse Regering haar engagement om een transitie te maken naar een duurzame economie en samenleving.

Ondernemingen en organisaties kunnen via sociaal ondernemerschap en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) een belangrijke bijdrage leveren aan de ambitie van de Vlaamse Regering om de arbeidsmarkt en de economie te verduurzamen. Daarbij stellen ze een evenwicht tussen economie, milieu en maatschappij, zowel met hun diensten en producten als vanuit hun rol als werkgever voorop. Sociale economie-ondernemingen spelen in deze context een bijzondere rol omdat zij een specifieke maatschappelijke focus hebben.

Vlaanderen wil ondernemingen en organisaties blijven ondersteunen bij het zoeken naar antwoorden op deze uitdagingen, met bijzondere aandacht voor menselijk kapitaal en om hen te mobiliseren om samen stappen vooruit te zetten naar een duurzame economie in een duurzame samenleving. Vlaanderen zal daarom uiteenlopende ondersteuningsinstrumenten (onder andere financiële ondersteuning, adviesverlening en infokanalen op maat van startende, groeiende en gevestigde ondernemingen en organisaties) aanbieden, geënt op de specifieke noden van de doelgroepen en complementair met het bestaande ondersteuningsaanbod.

Dit voorontwerp van decreet beoogt de totstandkoming van aangepast ondersteuningskader om ondernemingen en organisaties bij bovenstaande transities zo goed mogelijk te blijven ondersteunen. Het voorontwerp van kaderdecreet treedt in werking op 1 januari 2024.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/INHOUDELIJK STRUCTUURELEMENT/BELEIDSDOELSTELLING

- Beleidsdomein: Werk en Sociale economie
- Beleidsveld: Sociale economie

De komende jaren zullen tal van maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, inclusie, vergrijzing, digitale kloof, uitputting van natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen en energietekorten steeds meer hun impact laten voelen. Europese, federale en Vlaamse beleidsdocumenten benadrukken de urgentie voor deze uitdagingen en bevestigen de impact ervan op ondernemingen en organisaties. Tegelijk kunnen deze organisaties de toekomst vorm geven door middel van hun diensten of producten en te ondernemen met oog voor mens, milieu en maatschappij. Sociale economie-ondernemingen worden zelfs met dat doel opgericht.

Het Vlaamse Regeerakkoord 2019-2024 schuift ondernemerschap en missie-gedreven innovatie naar voren in de aanpak van maatschappelijke uitdagingen. De Vlaamse Regering wil ondernemingen en organisaties ruimte geven om te ondernemen, te internationaliseren en te innoveren, met bijzondere focus op het menselijk aspect van duurzaam ondernemen.

Het decreet van 17 februari 2012 betreffende de ondersteuning van het ondernemerschap op het vlak van de sociale economie en de stimulering van het maatschappelijk verantwoord ondernemen, hierna 'ondersteuningsdecreet van 17 februari 2012' genoemd, heeft een grondslag gelegd om ondernemingen en organisaties hierin te blijven ondersteunen. Omwille van (nieuwe) maatschappelijke uitdagingen, en ook (nieuwe) Vlaamse en Europese beleidsuitdagingen en -kaders dringt zich tien jaar later de noodzaak op om het decreet te actualiseren.

Voorliggend voorontwerp van decreet regelt de bepalingen die hiervoor nodig zijn.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Het bijgaande voorontwerp van decreet werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2023/17 van 2 februari 2023.

Er werd een gunstig advies verleend door de Inspectie van Financiën op 4 mei 2023.

Het begrotingsakkoord werd verleend op 7 juli 2023.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

De komende jaren zullen maatschappelijke evoluties en uitdagingen zoals klimaatverandering, inclusie, vergrijzing, de digitale kloof, uitputting van natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen en energietekorten steeds meer hun impact laten voelen in Vlaanderen, met grote uitdagingen voor ondernemingen en organisaties tot gevolg.

De Covid-19 crisis laat zien hoe kwetsbaar internationale ketens zijn en dat het belangrijk het is om te investeren in lokale, verankerde bedrijven, waarbij sociale economie- en MVO-ondernemingen helpen om de economie na de crisis opnieuw vorm te geven door het bevorderen van inclusieve en duurzame economische modellen. Het streven naar een werkzaamheidsgraad van 80% betekent bovendien dat we in deze transitie oog moeten hebben voor een duurzaam arbeidsmarktbeleid waarin we iedereen de kans geven om te participeren.

Ondernemingen en organisaties kunnen via sociaal ondernemerschap en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) een belangrijke bijdrage leveren aan een toekomstbestendige wereld met een evenwicht tussen economie, milieu en maatschappij, zowel met hun diensten en producten als vanuit hun rol als werkgever.

Het ondersteuningsdecreet van 17 februari 2012 heeft een grondslag gelegd om ondernemingen en organisaties in de sociale economie te ondersteunen, evenals maatschappelijk verantwoord ondernemen bij ondernemingen en organisaties te bevorderen.

Met behulp van de Better Entrepreneurship policy tool, diepte-interviews met klanten¹ en in overleg met de Commissie Sociale Economie (SERV) werd het huidige ondersteuningsbeleid onder de loep genomen. De analyse heeft aangetoond dat ondernemingen en organisaties een duidelijke langetermijnvisie van de overheid verwachten, met duurzaamheid als leidraad. De invulling van die duurzaamheid moet hiervoor worden afgestemd op internationale kaders. Per klantengroep werd op basis van de evaluatie het volgende geconcludeerd:

- De bestaande ondersteuning voor maatwerkbedrijven en LDE-ondernemingen werd als positief ervaren. Er is een structureel overleg tussen de vertegenwoordigers van deze organisaties en de overheid. De huidige ondersteuning wordt als essentieel beschouwd om ondernemingen verder te professionaliseren en te laten groeien. Groeikansen liggen volgens de ondernemers vooral in de samenwerking met de reguliere economie.
- MVO-ondernemers² benadrukten dat duurzaam en sociaal ondernemen steeds belangrijker worden. Zij denken dat de decreetgever de eisen voor ondernemingen kan verhogen en dat ondersteuning van de overheid rekening moet houden met duurzaamheid. Bij het integreren van duurzaamheid in hun strategie en businessmodel voelen MVO-ondernemers zich vaak niet gesteund door de overheid. Het aanbod is te gefragmenteerd, waardoor ondernemingen moeilijk hun weg vinden en zij een duidelijke visie van de overheid missen.

Na tien jaar is er een duidelijke behoefte aan een geactualiseerd decretaal kader voor het ondersteunen van ondernemingen en organisaties vanwege de verschillende maatschappelijke uitdagingen en tal van (nieuwe) beleidsuitdagingen en beleidskaders. In het regeerakkoord en de Beleidsnota Werk en Sociale Economie vinden we o.a. volgende ambities:

- *We laten meer ruimte voor ondernemerschap. Daarom stimuleren we sociale innovatie en scheppen we een ondernemingsklimaat voor die bedrijven om zelf activiteiten te ontplooiën en economisch te versterken, zodat zij zelf verantwoordelijkheid kunnen nemen, ... (RA)*
- *Ruimte geven aan ondernemingen om te ondernemen, innoveren en internationaliseren [...] We werken samen met de industrie aan oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen. De klimaatuitdaging zetten we om in een economische opportuniteit... (RA)*

¹ We onderscheiden 2 klantengroepen:

1. Maatwerkbedrijven en LDE-ondernemingen
2. MVO-ondernemers (zie verder)

² MVO-ondernemers: organisaties/ondernemingen die aandacht voor mensenrechten, consumentenbelangen en sociale, ethische en milieukwesties in hun activiteiten en kernstrategie integreren in nauwe samenwerking met hun stakeholders om: zoveel mogelijk gedeelde waarde te creëren voor hun eigenaren/aandeelhouders en voor hun andere stakeholders en de samenleving als geheel; mogelijke negatieve effecten op te sporen, te voorkomen en te verminderen.

- *De voorbije periode werden op vraag van of in overleg met economische en maatschappelijke actoren op ad hoc-basis belangrijke initiatieven genomen voor een missiegericht innovatiebeleid. [...] Binnen het reguliere innovatie- en clusterbeleid is ook ruimte nodig voor dit soort onderzoek gelinkt aan grote maatschappelijke uitdagingen zoals klimaat, digitalisering, vergrijzing, ...* (RA)
- *ondernemingen en organisaties zullen aangemoedigd worden 'om in te zetten op MVO en bij te dragen aan de oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, diversiteit, de VN-ontwikkelingsdoelen circulaire economie, vergrijzing, inclusie, ...* (BN WSE)
- *'We bouwen actief aan bruggen tussen ondernemers, maatwerkondernemingen en sociale ondernemers zodat meer ondernemingen ondernemen met het oog voor hun maatschappelijke impact en verantwoordelijkheid.'* (BN WSE)
- *'We zoeken afstemming met andere beleidsdomeinen en -programma's om zowel reguliere ondernemingen, lokale besturen, sociale ondernemers, maatwerkondernemingen en intermediairen hierbij te ondersteunen.'* (BN WSE)
- *'We bekijken hoe we via sociaal ondernemerschap vernieuwende antwoorden kunnen bieden op nieuwe maatschappelijke uitdagingen.'* (BN WSE)
- *We bouwen daarom actief aan bruggen tussen ondernemers, maatwerkbedrijven, sociale ondernemers en maatschappelijke impact en verantwoordelijkheid. We gaan na hoe we dit sociaal en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap gerichter kunnen ondersteunen, complementair aan het bestaande ondersteuningsaanbod naar ondernemingen (vanuit o.a. VLAIO). Hiertoe evalueren we het decreet betreffende de ondersteuning van het ondernemerschap op het vlak van de sociale economie en stimulering van het maatschappelijk verantwoord ondernemen.'* (BN WSE)

Het voorliggend voorontwerp van kaderdecreet legt de krijtlijnen vast om een gepast ondersteuningskader te realiseren.

1. Sociale economie-ondernemingen spelen een bijzondere rol in een duurzaam economisch en arbeidsmarktbeleid, omdat zij zich richten op mens, milieu en/of maatschappij en hun winsten herinvesteren in deze doelen. Het voorontwerp van decreet onderscheidt verschillende types sociale economie-ondernemingen, afhankelijk van hun organisatie en activiteiten. Voor elk van deze groepen van begunstigden kan worden voorzien in collectieve en individuele ondersteuningsinstrumenten.
2. Het voorontwerp van decreet voorziet in ondersteuning aan initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van maatschappelijk verantwoord ondernemen met een focus op sensibilisering, kennisopbouw en expertise- of instrumentontwikkeling. Ook wetenschappelijk onderzoek, opleidingen en experimentele ontwikkeling kunnen gesteund worden.
3. De lokale besturen, en samenwerkingsverbanden tussen lokale besturen, worden ondersteund bij de regierol op het vlak van sociale economie en werk waarbij ze op basis van de lokale behoeften en opportuniteiten deze regierol inhoudelijk verder kunnen vormgeven. Daarnaast krijgen de lokale besturen ondersteuning bij het ontplooiën van een aanvullend lokaal dienstenaanbod.
4. De Commissie Sociale Economie die is ondergebracht in de SERV krijgt zijn plaats in het voorontwerp van decreet. De commissie organiseert overleg over bestaande en toekomstige beleidsmaatregelen voor het ondernemerschap in de sociale economie.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

1/ Structuur van het voorontwerp van decreet

- In hoofdstuk 1 worden een aantal algemene bepalingen en definities vastgelegd (artikelen 1 t/m 3);
- Hoofdstuk 2 stelt het Europees steunkader vast (artikelen 4 t/m 6);
- Hoofdstuk 3 legt vast wat onder sociale economie-ondernemingen begrepen wordt en op welke steun zij een beroep kunnen doen (artikel 7);

- Hoofdstukken 4 en 5 van het voorontwerp van decreet omschrijven de steunmaatregelen waarop sociale economie-ondernemingen een beroep kunnen doen (artikelen 8 t/m 11);
- Hoofdstuk 6 van het voorontwerp van decreet omschrijft de steunmaatregelen om maatschappelijk verantwoord ondernemen te bevorderen (artikelen 12 t/m 13);
- Hoofdstuk 7 regelt de steunmaatregelen om de sociale economie en werkgelegenheid op het lokale niveau te bevorderen, waaronder de regierol van gemeenten op het vlak van de lokale sociale economie en werk en de aanvullende lokale diensten (artikelen 14 t/m 15);
- Hoofdstuk 8 regelt de oprichting van voor de Commissie Sociale Economie in de SERV (artikel 16);
- Hoofdstuk 9 omvat de bepalingen in functie van het beschermen van persoonsgegevens (artikelen 17 t/m 19);
- Hoofdstuk 10 regelt het beleidsonderzoek (artikel 20);
- Hoofdstuk 11 regelt het sanctionerende kader, waaronder ook toezicht en handhaving (artikelen 21 t/m 31);
- Hoofdstuk 12 bepaalt de wijzigingsbepalingen aan het decreet houdende sociaalrechtelijk toezicht van 30 april 2004 (artikelen 32 t/m 33);
- Hoofdstuk 13 regelt de slotbepalingen, waaronder een overgangsbepaling (artikel 35) en de inwerkingtreding van het voorontwerp van decreet (artikel 36).

2/ Artikelsgewijze toelichting

Voor de artikelsgewijze bespreking, en bijkomende duiding bij de draagwijdte van de artikelen, verwijzen we naar de memorie van toelichting, die integraal deel uitmaakt van deze nota.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Dit voorontwerp van decreet heeft geen bijkomende financiële weerslag op de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse overheid. Voor de uitvoering van dit voorontwerp van decreet worden de beschikbare begrotingskredieten voorzien bij begrotingsopmaak 2024 onder het begrotingsartikel JB0-1JEB2GA-WT dat de middelen zal bevatten voor de ondersteuningsmaatregelen sociale economie en duurzaam sociaal ondernemerschap.

Artikel 14 van dit voorontwerp van decreet (cfr. aanvullende lokale diensten) zal inwerking treden op 1 januari 2026. De daarin voorziene steun aan lokale besturen, of aan samenwerkingsverbanden van lokale besturen, wordt bij begrotingsopmaak 2026 voorzien uit de middelen van het begrotingsartikel individueel maatwerk. Deze middelen zullen worden toegevoegd aan het begrotingsartikel dat de ondersteuningsmiddelen sociale economie en duurzaam sociaal ondernemerschap bevat.

Het advies van de Inspectie van Financiën is gunstig.

Het begrotingsakkoord werd verkregen op 7 juli 2023.

B. ESR-TOETS

Het voorontwerp van decreet is ESR-neutraal.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen impact op het personeel van de Vlaamse overheid.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

De lokale en provinciale besturen kunnen een beroep doen op de maatregelen voorzien in dit voorontwerp van decreet, volgens de voorwaarden vermeld in dit voorliggend voorontwerp en zijn uitvoeringsbesluiten.

Het voorontwerp van decreet kent de lokale besturen twee facultatieve opdrachten toe om de sociale economie en werkgelegenheid op lokaal niveau te bevorderen: (1) het vervullen van een regierol op het gebied van sociale economie en werk, en (2) en het creëren van het aanvullende lokaal dienstenaanbod.

De voormelde regierol, die ook in het ondersteuningsdecreet van 17 februari 2012 terug te vinden is, wordt hierbij herbevestigd.

Het ontwerp van decreet biedt daarnaast ondersteuning aan lokale besturen bij het ontwikkelen van het aanvullende lokaal dienstenaanbod. De Vlaamse Regering ondersteunt de lokale besturen, of een samenwerking van lokale besturen, die een aanvullend lokaal dienstenaanbod wensen in te richten. Deze regeling sluit aan bij de overgangsmaatregel van het aanvullende lokaal dienstenaanbod overeenkomstig het decreet van 12 januari 2022 over maatwerk bij individuele inschakeling. In het kader van de overgang van de lokale diensteneconomie naar individueel maatwerk werd ten aanzien van de lokale besturen voorzien in een aanvullende financiering aan zowel de publieke als de private lokale tewerkstellingsinitiatieven die personen met een arbeidsbeperking, zoals bepaald in de regelgeving maatwerk bij individuele inschakeling, inschakelen en tewerkstellen met het oog op het aanbieden van aanvullende lokale diensten. De lokale besturen treden in dit kader op vanuit hun rol als regisseur ter bevordering van de lokale aanvullende diensten en lokale maatschappelijke noden.

Zoals bepaald in de regelgeving maatwerk bij individuele inschakeling wordt aanvullend op de inzet van de bestaande SINE-LDE middelen (uitgavejaar 2019) en in antwoord op het bijzondere belang dat de Vlaamse Regering hecht aan de aanvullende lokale diensten en de doelstelling dat ze zich verder kunnen ontplooiën in het nieuwe beleidskader van maatwerk bij individuele inschakeling, zoals ook in het Vlaamse Regeerakkoord uitdrukkelijk voorzien is, zal uit eigen middelen binnen het beleidsdomein WSE een budget van maximaal 5 miljoen euro recurrent worden gereserveerd voor de ontwikkeling van het aanvullend lokale dienstenaanbod. Deze middelen zullen doelgericht worden geïnvesteerd in functie van de aanvullende lokale diensten en het voorzien van bijkomende tewerkstellingsplaatsen in dit kader.

Via het voorliggende ontwerp van decreet wordt, in lijn met het door de Vlaamse Regering genomen engagement, een structureel ondersteuningskader vormgegeven.

4. VERDER TRAJECT

Er zal een advies aan de Gegevensbeschermingsautoriteit en de Vlaamse Toezichtscommissie (VTC) voor de verwerking van persoonsgegevens gevraagd worden.

Dit voorontwerp van decreet zal ook voor advies voorgelegd worden aan de SERV, NOOZO en de Raad van State.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar principiële goedkeuring te hechten aan het bijgaande voorontwerp van decreet over de ondersteuning van sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen;

2° de Vlaamse minister, bevoegd voor de sociale economie, te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet en de bijhorende memorie van toelichting:

2.1. het advies in te winnen van de SERV;

2.2. het advies in te winnen van de Gegevensbeschermingsautoriteit (GBA) en de Vlaamse Toezichtscommissie voor de verwerking van persoonsgegevens (VTC);

2.3. de Vlaamse minister, bevoegd voor de sociale economie, te gelasten over het bijgaande voorontwerp van decreet en de bijhorende memorie van toelichting het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van 30 dagen, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State als de Vlaamse minister, bevoegd voor de sociale economie, oordeelt dat voornoemde adviezen geen aanleiding geven tot aanpassing van de heden door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurde tekst.

De Vlaamse minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw,

Jo BROUNS